

MIN FARS HOVED

Jelena Botjorisjvili: *Min fars hoved*, Forlaget Vandkunsten, København. 2018. 73 s., ISBN: 978-87-7695-504-5

Af: Gunvor Andersen (fil.mag. i litteraturhistorie, nordiske sprog og engelsk)

Romanen *Min fars hoved* blev først udgivet i fransk oversættelse men udkom i en russisk originaludgave (2012), som er oversat til dansk af Trine Søndergaard på Forlaget Vandkunsten (2018). Den georgiske forfatter og journalist Jelena Botjorisjvili (f. 1966) – og flere andre fra hendes familie – har siden 1992 levet i eksil i Quebec, Canada.

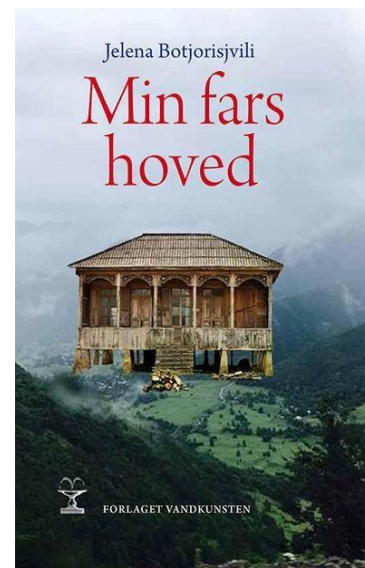
Bogen er en roman, dog en kort én af slagsen, kun 73 sider. Den tager formen af et brev fra en far (navnet får vi ikke at vide) til en søn, Frederick, som skal giftes og som overvejer en bryllupsrejse til Europa og bedsteforældrenes Georgien. Han vil lære deres Sovjetunionen og familieliv at kende samt besøge bedstefarens grav. Faderens svar formuleres derfor som et brev, som imødekommer sønnens ønsker. Et traditionelt brev er det dog langt fra. Forfatteren har opfundet en helt ny genrebetegnelse, en *stenogramroman*, dateret den 15. december 2009. Takket være bogens menneskeskildring, komposition, temaer og symboler er den langt mere end et almindeligt brev.

Bedsteforældrenes første møde finder sted i 1952 i et cirkus i Tbilisi, Georgien, hvor Petrovitj, den senere underafdelingsviceleder i Centralkomiteén i Georgiens kommunistiske Parti bliver ”ramt” af kærligheden til Mzija, en cirkusprinsesse ”af usædvanlig skønhed”, oven i købet bugtalerske. Hun svæver højt oppe under cirkuskuplen som en vidunderlig fugl, og da sprechstallmeisteren opfordrer tilskuerne til at komme op på en opstillet pyramide og kontrollere, at bugtaleriet ikke er fup – så tager Petrovitj chancen.

Deres endelige afsked bliver lige så usædvanlig som det første møde. I forbindelse med at Georgien i 1991 erklærer landet uafhængigt af Rusland opstår der væbnede uroligheder, og Petrovitj kommer i skudlinjen. Hans hoved bliver skilt fra kroppen. Som en sidste kærlighedserklæring sørger Mzija for, at hovedet i en Adidas-taske bliver begravet på et bjerg - ”fordi hun var blevet forelsket i ham på toppen af et bjerg”.

Brevet fra far til søn er komponeret som en rammefortælling. Rammen handler om bedsteforældrenes kærlighedshistorie, deres baggrund og opvækst, deres umage og turbulente samliv, bedstefarens pludselige død og begravelse (i flertal!) - og bagefter hele den øvrige families emigration til Canada.

Undervejs i rammefortællingen møder vi i form af flashbacks og erindringer bogens fortælling om Sovjetunionens storhed og fald. Vi får fortællingen om bedsteforældrenes had - / kærlighedsforhold til hinanden og til Sovjetunionen. Ikke mindst får vi forklaringen på, at en georgier i eksil i et Canada,

hvor intet mangler, alligevel ”savner følelsen af enhed mellem menneskerne, ligegyldigt hvad det måtte skyldes” og ”en fælles ustyrlig livsglæde”. Hvad en georgier i eksil har brug for er hvad bogen kalder ”socialistisk realisme”, dvs. summen af lighed for alle, uanset hvad, og ustyrlig livsglæde. Det kan vedkommende ikke opnå i Canada til trods for materiel sikkerhed. Den landsflygtige sovjetborgers evige dilemma, som kan genkendes hos mange andre eksilforfattere, f.eks. Vladimir Nabokov.

Bogens temaer er eksistentielle problemer som liv og død, individet i forhold til omverdenen, undertrykkelse og frigørelse, kærlighed og had og hvad er lykke? Temaerne drøftes ikke altid eksplicit, men udpensles lysende klart i de mange bizarre scener, som bogen indeholder, og i et sprog så fyldt af galgenhumor, at man tager sig selv i at grine højt – midt i elendigheden. I bogen vurderes udrensningernes Stalin mere positivt end efterfølgerne, især Gorbatjov, Vestens darling, som med de mange pengeombytninger gør almindelige mennesker til forarmede tabere. Stalin gav folket troen på en lys fremtid. Selv ofrene for udrensningerne elskede ham. Efter Stalin er troen på den lyse fremtid død.

Bogen indeholder en række uforglemmelige symboler: Mzijas hvide sommerhat, som er flettet af toiletpapir og hæklet sammen, hendes to sorte kjoler, som i realiteten er én kjole, som ved visse lejligheder får en kniplingskrave på og derfor ser ny ud, og hendes mand, som år efter år sparer op for at købe en vielsesring til sin kone, men aldrig lykkes – patetiske symboler på familiens fattigdom.

Manden med indkøbsnettet, den ubevæbnede borger, som stiller sig foran en kampvogn i troen på at den ikke skyder på én, som forsvarer almindelige mennesker, er et symbol, som er blevet ikonisk gennem manden foran kampvognen på den Himmelske Freds Plads i Kina.

Hvordan døde Petrovitj? Bogens fortæller siger:

”Jeg ved ikke hvordan min far døde, og hvorfor der kun var hovedet tilbage. Måske stillede han sig foran en kampvogn? Forsøgte han at beskytte kvinden med tøflerne? Han var jo netop sådan en mand med et indkøbsnet – den mest almindelige slags borger. Mon jeg nogensinde får det at vide?”

Og hvordan kunne Mzija, som var gået ud for at lede efter Petrovitj, overleve?

Og jeg ved også meget lidt om hvordan det lykkedes min mor at komme levende væk fra Gagra hvor der pludselig blussede en lokal, ikke-verdensomspændende krig op, lige da ferietiden var på sit allerhøjeste. Med en taske i sine små hænder. Det eneste hun kunne finde i bunken af skamferede lig.

Hun sad ved siden af denne bunke lig indtil det blev nat, ubevægelig som en statue, og så på de lig der blev kørt derhen på lastbiler, eller som blev slæbt dertil ved fødderne, hen over jorden. Nogle gange hele kroppe, andre gange afhuggede lemmer. Bagefter gik hun barfodet gennem hele byen der strækker sig langs med havets kyst, med sin byrde i hænderne. Da besluttede hun sig, at hun ville begrave ham på toppen af et bjerg.

På denne måde heltekærer bogens fortæller både Petrovitj og Mzija - af forskellige grunde.

Og sommerhuset fra Petrovitjs barndom, som er flyttet og genopbygget på den bjergtop, hvor Mzija begraver sin mands hoved i Adidastasken. Hvad betyder det, at hele bjerget og hele landsbyen efter tre ugers uafbrudt regnvejrs styrter sammen? Det er det hus, som vi kan se på bogens forside - væk er

det! Og med det Petrovitjs hoved. Alligevel kan Mzija i eksilen i Canada opfordre sin søn til ikke at nøjes med en stenogramroman om forældrene:

Skriv en tyk roman! Og en tung en – så man kan knække nødder med den!

Men trods de kun 73 sider har stenogramromanen en fylde og almen gyldighed, en blanding af tragedie, komedie og gådefuldhed, som kun de færreste lange romaner mestrer. Og takket være oversætteren et levende sprog. Jeg ser med forventning frem til den tykke roman, som bedstemoren ønsker sig.

Tak til Forlaget Vandkunsten for tilladelsen til at benytte portræt og cover som illustrationer i anmeldelsen.

Anmeldelse fra Dansk-Russisk Forenings hjemmeside:

https://dkrus.dk/nydkrus/anmeldelser/anmeldelser_index_forside.htm